

Г. 606.992

НАРОДНА КНИЖКА

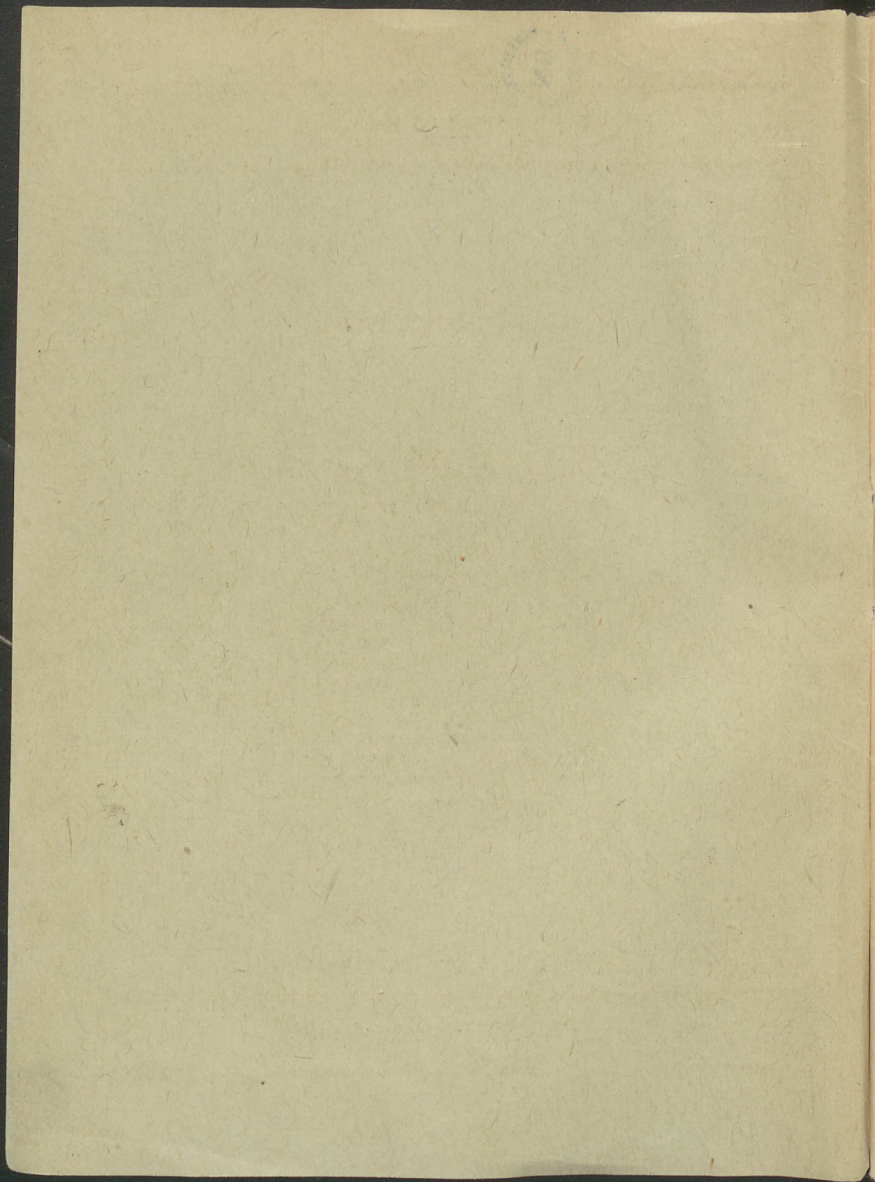
Л. Н. ТОЛСТОЙ

КРЕСТНИК

ЦІ **10 гр.** НА

Л Ъ В І В — 1 9 3 8

Ізданіє ред. „Карпатській Звон“.

НАРОДНА КНИЖКА

Л. Н. ТОЛСТОЙ

КРЕСТНИК

(в малорускій формі)

Л Ъ В І В — 1 9 3 8

Ізданіє ред. „Карпатскій Звон“.

Т. 606. 992

Вы слышали, что сказано: око за око и зуб за зуб; а я говорю Вам: не противьтесь злему. (Мат. I. 38, 39)
Мнѣ отмщеніе и Аз воздам (Римл. XII, 19).

Родився у бідного мужика син. Обрадовався мужик, пішов до сусіда просити в куми. Відмовив сусід: неохота до бідного мужика в куми іти. Пішов бідний мужик до другого і той відмовив.

Все село ісходив, не йде ніхто в куми. Пішов мужик в друге село. І попадається ему на зустрічу прохожій чоловік. Остановився прохожій чоловік.

— Здравствуй, говорит, мужик; куда Бог несе?

— Дав мені, — говорит мужик, — Господь дитиня: в молодости для досмотру, під старість на утіху, а по смерті на помин душі; а по бідности моїй ніхто в нашім селі в куми не йде. Іду кума шукати.

І говорит прохожій чоловік: „Возьми мене в куми”.

Урадовався мужик, поблагодарив прохожого чоловіка і говорит: — Когож в куму звати?

— А в куму, — говорит прохожій чоловік,

— позви купеческу дочку. Піди до міста, на площади каменний дім з крамницями, при вході в дім проси купця, щоби відпустив дочку в крестні матери.

Сомнівається мужик.

— Як мені, говорить, нареченний куме, до купця - богача іти? Погордит він мною, не відпустит дочки.

— Не твоя печаль. Ступай — проси. До завтрашнього ранка приготовся, — прийду крестити.

Вернувся бідний мужик додому, поїхав до міста, до купця. Лишив коня в дворі. Виходит сам купец.

— Чого треба? — говорить.

Та от, господин купец. Дав мені Господь дитина: в молодости для досмотру, під старість на утіху, а по смерті на помин душі. Не відмов, відпусти свою дочку в крестні.

— А коли у тебе крестини?

— Завтра ранком.

— Ну, добре, ступай з Богом, завтра до Служби приїде.

На другій день приїхала кума, прийшов і кум, охрестили хлопця. Тільки охрестили хлопця, вийшов кум, і не довідались, хто він; і не видали з того часу.

2.

Став хлопець підростати на радість родичів: і сильний, і роботящий, і мудрий, і смирний. Став хлопцем десяти літ. Віддали его родичі грамоті учитись. Чому другі п'ять літ учатся, хлопець в один рік виучився. І немає чому учитись.

Прийшла свята неділя. Сходив хлопець до крестної матери, похристосовався, вернув домів і питає:

— Батьку і мати, де живе мій крестний? Я пішовби до него похристосоватись.

І говорить ему отец:

— Не знаєм ми, синок милий, де твій крестний живе. Ми самі о тім тужим. Не видали его з того часу, як він тебе окрестив. І не чували про него, і не знаєм, де живе, не знаєм, чи живе він.

Поклонився син батькови, матери.

— Відпусти мене, говорить, батьку з матерю, маєм крестного шукати. Хочу его найти, з ним похристосоватися.

Відпустили сина отец з матерю. І пішов хлопець шукати свого крестного.

3.

Вийшов хлопець з дому і пішов путем - дорогою. Пройшов половину дня, зустрічаєсь ему прохожій чоловік.

Остановився прохожій.

— Здравствуй, говорить, хлопче, куда Бог провадит?

І сказав хлопець: „Ходив я, говорить, до матери крестної христосоватися, прийшов домів, спитав у родичів: де живе мій крестний? Хотів з ним похристосоватися. Сказали мені родичі: не знаєм ми, синок, де живе твій крестний. З того часу як окрестили тя, пішов він от нас і нічого ми про него не знаєм і не знаєм, чи живе він. І захоті-

лось мені повидати свого крестного; так ось іду шукати его.

І сказав прохожий чоловік: Я твій крестний.

Обрадовався хлопчина, похристосовався з крестним. — Куди-ж ти, говорить, батьку крестний, тепер путь держиш? Єсли в нашу сторону, то приходи в наш дім, а если до свого дому, то я піду з тобою.

І сказав крестний:

Не по дорозі мені тепер до твого дому іти: я мушу іти по селам. А у себе я на завтра буду. Тогди приходи до мене.

— Як-жеж я тебе, батьку, найду?

— Іди все на всхід сонця, все прямо, прийдеши до ліса, увидиши, серед ліса — полянка. Сядь на тій полянці, відпични і гляди, що там буде. Вийдеши з ліса, увидиши сад, а в саді палатка з золотим дахом. То мій дім. Підійди до воріт. Я тебе сам там встрічу.

Сказав так крестний і пропав з очей крестника.

4.

Ішов хлопчина, як велів ему крестний. Ішов, ішов, приходит в ліс. Вийшов на полянку і видит, серед полянки сосна, а на сосні укріплений на суку шнур, а на шнурі привішений чурбан дубовий, пуда в три. А під чурбаном корито з медом. Тільки подумав хлопчина, пощо тут мед поставлен і чурбан привішен, затріщало в лісі і видит, ідут медведі: зпереду медведиця а позаду трое маленьких медведят. Потягнула медведиця носом і пішла прямо до корита, а медведята за нею. Су-

нула медведиця морду до меду, прикликала медведят. Підскочили медведята, припали до корита. Відкачнувся чурбан недалеко, вернувся назад, товкнув медведят. Увиділа то медведиця, трутила чурбан лапою. Відкачнувся подальше чурбан, знова назад прийшов, ударив в середину медвежат кого по плечах, кого по голові. Рявкнула медведиця, зловила обома лапами чурбан над головою, відсунула его від себе проч. Улетів високо чурбан, підскочило медведя до корита, сунуло морду до меду, чавкає, стали і другі підходити. Не успіли підійти, прилетів чурбан назад, ударив медведя по голові, убив на смерть. Заревіла ще сильнійше медведиця, як вхопит чурбан і пустит его зі всіх сил вгору, — взлетів чурбан висше сука, аж шнур ослаб. Підійшла медведиця до корита і всі медвежата за нею. Летів, летів чурбан вгору, остановився, пішов вниз. Що низше, то скорше розходится. Розійшовся шибко, налетів на медведицю, як чебурхане єї по башці, — перевернулась медведиця, затріпала ногами і здохла. Порозбігались медведята.

5.

Подивився хлопчина і пішов дальше. Приходить до великого саду, а в саді високі палати з золотим дахом. І у воріт стоїт крестний, усміхається. Поздоровався з сином крестним, ввів его в ворота і повів по саду. І в сні не снилося хлопчині такої красоти і радості, яка в тім саді була.

Ввів крестний хлопчину в палати. Палати ще лучше. Провів крестний хлопчину по всім комна-

там: одна другої лучша, одна другої веселійше, і привів его до запечатаних дверей.

— Чи видиш, говорить, ті двері? Замка на них нема, тільки печати. Отворити їх можна, але не позволяю я тобі. Живи ти і гуляй де хочеш і як хочеш; всіми радостями радуйся, тільки один тобі заказ: в ті двері не входи. А если і вийдеш, то памятай, що ти в лісі видів. Сказав то крестний і пішов. Остався крестник один і став жити. І так ему весело і радісно було, що думалось ему, що прожив він тут три години, а прожив він тут трийцять літ. І як пройшло трийцять літ, підійшов крестник до запечатаних дверей і подумав: Чому не позволяв мені крестний входити в ту комнату? Дай, піду, подивлюся, що там такого?

Ударив в двері, отскочили печати, отворились двері. Війшов крестник і видит палати більше всіх і лучше всіх, і в середині палат стоїт золотий престол. Походив, походив крестник по палатам і підійшов до престола, вийшов по ступеням і сів. Сів і видит — у престола жезл стоїт. Взяв крестник в руки жезл. Тільки взяв в руки жезл, відвалились всі чотири стіни в палатах. Поглянув кругом себе крестник і видит цілий світ і все, що в світі роблят люди. Глянув просто — видит море, кораблі плавають. Глянув вправо — видит чужі, нехристиянські народи живуть. Глянув в ліву сторону — християнські, но не рускі живуть. Глянув в четверту сторону — наші — рускі живуть. „Дай, говорить, подивлюсь, що у нас дома твориться, чи добре у нас хліб родився?“ Глянув на поле на своє, видит, копи стоять. Став він чи-

слити копи, чи багато хліба і видит, іде по полю теліга і сидит на ній мужик. Думав крестник, що родич его іде в ночі снопи звозити. Дивится: то Василь Кудряшов, злодій, іде. Підіхав до кіп, став накладати. Досадно стало крестнику. Закричав він: „Батьку, снопи з поля крадуть!”

Збудився отец в ночі. „Приснилося мені, говорить, що снопи крадуть; дай, піду подивлюсь”. Сів на коня, поїхав.

Приїзжає на поле, увидів Василя, скричав, збіглись мужики. Побили Василя. Зв'язали, повели в тюрму.

Глянув еще крестник на місто, де его крестна жила. Видит за мужем она за купцем. І лежить она, спит, а муж еї встав, іде до любовниці. Закричав крестник купчиси: „Вставай, твій муж злими ділами займається”.

Вскочила крестна, убралася, найшла, де еї муж, зганьбила, побила любовницю і мужа от себе прогнала.

Глянув еще крестник на свою матір і видит, лежить она в хаті, і вліз в хату розбійник, вхопив сокиру, замахнувся на матір, хоче ю вбити.

Не здержався крестник, як пустит жезлом в розбійника, прямо в пульс ему попав, убив на місці.

6.

Тільки убив крестник розбійника, знова затворились стіни, стали знова палати, як були.

Отворились двері, входить крестний. Підійшов крестний до свого сина, взяв его за руку, ввів з престола і говорить:

— Не послухав ти мого приказа: одно худе діло зробив — отворив недозволені двері; друге худе діло зробив — на престол ввійшов і в руки мій жезл взяв; третє худе діло зробив — много зла на світі прибавив. Коли би ти еще годину посидів, ти половину людей попсував-би.

І ввів крестний знова крестника на престол, взяв в руки жезл. І знова отвалились стіни, і все видно стало.

І сказав крестний:

— Дивися тепер, що ти своєму отцю зробив: Василь тепер рік в тюрмі пересидів, всім злостивам научився і остервенів зовсім. Дивись, ось він у отця твого двоє коней угнав (украва) і, видиш, ему уже і подвіре запалює. Ось що ти своєму батькови зробив.

Тільки увидів крестник, що зайнялось отця подвіре, закрив от него то крестник і казав дивитись в другу сторону.

— Ось, говорит, муж твоєї крестної уже рік тепер, як кинув жену, з другими на стороні гуляє, а она з горя пити почала, і любовниця его прежня зовсім пропала. Ось, що ти з своєю крестною зробив.

Закрив і то крестний, показав на его дім. І увидів він свою мать: Плаче она о своїх гріхах, кається, говорит: „Лучше би мене тогди розбійник убив, — не натворила би я стілько гріхів”.

— Ось, що ти свій матері зробив.

Закрив і то крестний і показав вниз. І увидів крестник розбійника: держат розбійника два сторожа перед темницею.

І сказав єму крестний: „Той чоловік десять душ погубив. Єму би треба самому свої гріхи іскупити, а ти его убив, всі гріхи его на себе взяв. Тепер тобі і за всі его гріхи відітати. Ось, що ти сам собі зробив. Медведиця раз колоду товкнула — медвежат потревожила, другій раз товкнула — медведя убила, а третій раз товкнула — сама себе згубила. Тоже і ти зробив. Даю тобі тепер часу на трийцять літ. Іди в світ, спокутуй розбійникові гріхи. Єсли не спокутуєш, тобі на его місце іти”.

І сказав крестник: „Як же мені его гріхи викупити”?

І сказав крестний: „Коли в світі тільки зла виведеш, скільки завів, тогди і свої і розбійникові гріхи іскупиш”.

І спитав крестник: „Як же в світі зло виводити?”

Сказав крестник: „Іди ти прямо на восход сонця, прийде поле, на нім люди. Примічай, що люди роблят, і научи їх тому, що знаєш. Потім іди даліше, примічай то, що увидиш: прийде на четвертий день до ліса, в лісі келія, в келії старец живе, роскажи єму все, що було. Він тебе научит. Коли все зробиш, що тобі скаже старец, тогди свої і розбійникові гріхи іскупиш”.

Сказав так крестний і випустив крестника за ворота.

7.

Пішов крестник. Іде і думає: „Як мені на світі зло вивести? Виводят на світі зло тим, що злих людей в ссилку зсилають, в тюрми сажають і казнями казнят. Як же мені зробити, щоби зло виво-

дити, а на себе чужих гріхів не приймати"? Думав, думав крестник, не міг придумати.

Ішов, ішов, приходит на поле. На полі хліб (збіже) виріс — хороший, густий і жати его пора. Видит крестник, зайшла в той хліб теличка, і увидали люди, посідали верхами, гонят по хлібі теличку із сторони в сторону. Тільки хоче теличка з хліба вискочити, наїде другій, зноровится теличка, знова в хліб; знова за нею скачут по збіжу. А на дорозі стоїт баба, плаче: „Загоняют они, говорит, мою теличку”.

І став крестник говорити мужикам: „Пощо ви так робите? Ви виїзжайте всі гет із збіжа. Нехай хозяйка свою теличку покличе”. Послухали люди. Підійшла баба до краю, зачала кликати: „тпрюси, тпрюси, буреночка, тпрюси, тпрюси!...” Насторожила теличка уші, послухала, послухала, побігла до баби, прямо єї під подол мордою, — мало з ніг не збила. І мужики раді і баба рада і теличка рада.

Пішов крестник дальше, думає: „Вижу я тепер, що зло от зла умножається. Чим більше гонят люди зло, тим більше зла розводят. Не можна, значит, зла злом вивести. А чим его вивести — не знаю.

„Добре, що теличка хозяйку послухала, а то як не послухає, як ю визвати?”

Думав, думав крестник, нічого не придумав, пішов дальше.

8.

Ішов, ішов, приходит до села. Попросився в крайній хаті ночувати. Пустила хозяйка. В хаті нікого нема, тільки одна хозяйка шие.

Війшов крестник, вліз на печ і став дивитись, як хозяйка робит; видит — вимила хозяйка хату, стала стіл мити. Вимила стіл, стала витирати брудним ручником. Стане в одну сторону стирати — не витирається стіл. От брудного ручника полосами бруд по столі. Стане в другу сторону стирати — одні полоси зітре, другі зробит. Стане знова в з д о в ж витирати — опять то-же. Пачкає брудним ручником; одно болото зітре, друге наліпит. Поглядів, подививсь крестник, говорит:

— Що-ж то ти хозяйко робиш?

— Чиж не видиш, говорит; на свята мию. Та ось ніяк стола не домию, все брудно, ізмучилась зовсім.

Та ти би, говорит, ручник виполоскала, а то-гда би мила...

Зробила так хозяйка, живо вимила стіл.

— Спасибі, говорит, що научив.

Ранком попрощався крестник з хозяйкою, пішов дальше. Ішов, ішов, прийшов до ліса. Видит, гнут мужики дуги на колеса. Підійшов крестник, видит — кружатся мужики, а дуга не загинається.

Поглядів крестник, видит — кружиться у мужиків підставка, не має укріплення. Подивився крестник і говорит:

— Що то ви, братци, робите?

— Та дуги гнем. І два рази парили, ізмучились зовсім, не загибаються.

— Та ви, братци, підставку укріпіт, а то ви разом з нею крутитесь.

Послухали мужики, укріпили підставку, пішло у них діло на лад.

Переночував у них крестник, пішов даліше. Весь день і ніч ішов, перед досвітком підійшов до пастухів, приліг около них.

І видит — уставили пастухи скотину і розводят огонь. Взяли сухого галузя, запалили, не дали розгорітись, наложили на огонь сирого хворосту. Зашипів хворост, погас огонь. Взяли пастухи, еще сухше, запалили, знова навалили хворосту сирого, — знова загасили. Довго бились, не розпалили огня.

І сказав крестник: „Ви не спішіт хворост накладати, а перше розпаліт добре огонь. Коли сильно розгоритя, тогди уже накладайте”.

Зробили так пастухи; розпалили сильно, наложили хворосту. Занявся хворост, розгорівся костер. Побув з ними крестник і пішов даліше. Думав, думав крестник на що він ті три діла видіг — не міг поняти.

9.

Ішов, ішов крестник, пройшов день. Приходит до ліса, в лісі — келія. Підходить крестник до келії, стукає. Питає з келії голос:

— Кто там?

— Грішник великій, іду чужі гріхи покутувати.

Вийшов старец і питає:

— Які такі чужі гріхи на тобі?

Оповів ему все крестник: і про отца крестного і про медведицю з медведятами, і про престол в запечатанній палаті, і про то, що ему крестний велів, і прото, як він на полю мужиків видів, як они весь хліб стоптали і як телічка до хозяйки сама вийшла.

— Поняв я, говорит, що не можна зло злом вивести, а не могу поняти, як его треба виводити? Научи мене!

І сказав старец:

— А скажи мені, що ти еще по дорозі видів?

Оповів ему крестник про бабу, як она мила, і про мужиків, як они дуги гнули, і про пастухів, як они огонь розводили.

Вислухав старец, вернувся до келії, виніс сокирчину щербату.

— Підем, говорит.

Відійшов старец на площадь от келії, показав на дерево.

Зрубав крестник, упало дерево.

— Рубай тепер на-трое.

Розрубав крестник на-трое. Зайшов знова в келію старец, приніс огня.

— Спали ті три колоди.

Розвів крестник огонь, спалив три колоди, остались три головешки.

— Закопай в землю на половину. Ось так.

Закопав крестник.

— Видиш, під горою ріка, носи відтам воду в роті, поливай. Під головешку поливай так, як ти бабу учив. Ту поливай, як ти мужиків научив. А ту поливай, як ти пастухів научив. Коли поростут всі три і з головешок три яблуні виростут, тогди пізнаєш, як в людях зло вивести, тогди і гріхи викупиш.

Сказав то старец і пішов в свою келію. Думав, думав крестник, не міг поняти, що ему сказав старец. А став робити, як ему веліли.

10.

Пішов крестник на ріку, набрав повний рот води, вилив на голівешку, пішов ще і ще; полив і другі дві. Уморився крестник, захотілось ему їсти. Пішов в келію у старця їсти попросити. Отворив двері, а старец мертвий на лавочці лежить. Оглянувся крестник, найшов сухарів, поїв; найшов і заступ і став старцеві могилу копати. В ночі воду носив, поливав, а в день могилу копав. Тільки викопав могилу, хотів хоронити, прийшли з села люди, старцеві їсти принесли.

Довідались люди, що старец помер і благословив крестника на своє місце. Похоронили люди старця, лишили крестнику хліба, обіцяли принести ще і пішли.

І лишився крестник на старцевім місці жити. Живе крестник, кормиться тим, що ему людиносять, і наказане діло робит — в роті з ріки воду носить, голівешки поливає.

Прожив так крестник рік, і стало до него багато людей ходити. Пішла про него слава, що живе в лісі святий чоловік, спасається, ртом із під гори воду носить, обгорілі пні поливає. Стало до него много народу ходити. Стали і багаті купці їздити, ему дарунки возити. Не брав нічого собі крестник, крім необхідного, а що ему давали, то другим бідним роздавав.

І став так жити крестник: половину дня воду в роті носить, голівешки поливає, а другу половину спочиває і народ приймає.

І став думати крестник, що так ему веліли жити, тим самим зло виводити і гріхи викупляти.

Прожив так крестник і другій рік, ні одного дня не пропустив, щоби не поливати, а все не поросла ні одна голівешка.

Сидит він раз в келії, чує — їде мимо него чоловік верхом і пісні співає. Вийшов крестник подивитись, що за чоловік. Видит — чоловік сильний, молодий. Одежа на нім хороша і кінь і сідло під ним дорогі.

Остановив его крестник і спитав, що він за чоловік і куда їде.

Остановився чоловік.

— Я, говорит, розбійник, їзжу по дорогах, людей убиваю: що більше людей убью — то веселіше пісні співаю!

Настрашився крестник, думає: „Як в такім чоловіці зло вивести? Добре мені тим говорити, котрі до мене ходят, самі каються. А той злом хвалится”. Нічого не сказав крестник, пішов проч, і подумав: „Як тепер бути, повадиться (захоче) той розбійник тут їздити, настрашит він народ, перестанут до мене люди ходити. І їм користи не буде, а і мені тогди як жити буде?”

І остановився крестник. І став розбійнику говорити:

— Сюди, говорит, до мене люди ходят не злом хвалитися, а каються та гріхи відмолювати. Покайся і ти, если Бога боїшся; а не хочеш каятися, то відїзжай відси і не приїзжай ніколи, мене несумуй і народа от мене не відстрашуй. А если не послухаєш, покарає тебе Бог.

Засміявся розбійник.

— Не боюсь, говорить, я Бога і тебе не послухаю. Ти мені не хазяїн. Ти, говорить, своїм богомольством кормишся, а я розбоєм кормлюсь. Всім кормитись треба. Ти баб, що до тебе ходят, учи, а мене учити нема чого. А за то, що ти мені про Бога згадав, я завтра еще двох людей убью. І тебе би сьогодні убив, та не хочеться рук марати. А там не попадайся!

Погрозив так розбійник і поїхав. І не проїзжав більше розбійник, і жив крестник попрежному спокійно вісім літ.

11.

Пішов раз в ночі крестник свої головешки поливати, прийшов в келію відпочати і сидит, глядит на стежку, чи скоро народу прийде. І не прийшов в той день ні один чоловік. Просидів крестник один до вечера, і скучно ему стало, і роздумував він о своїм житю. Вспінув, як розбійник его укорив за то, що він своїм богомольством кормиться. І оглянувся крестник на свою жизнь. „Не так, думає, я живу, як мені старец велів. Старец мені епітімію наложив, а я з неї хліб і славу людску зробив. І так соблазнився на все, що скучно мені, коли до мене народ не ходит. А коли ходит народ, то я тільки і радуюсь тому, як они мою святість прославляють. Не так жити треба. Опутався я славою людською. Попередних гріхів не іскупив, а нові нажив. Уйду я в ліс, в друге місце, щоби мене народ не найшов. Стану жити так, щоби старі гріхи іскупляти, а нових не наживати”.

Подумав так крестник, взяв мішочок сухарів і заступ і пішов от келії, до обрива, щоби в глухім

місці собі земляночку викопати — от людей укритися.

Іде крестник з мішочком і з заступом, найжає на него розбійник. Настрашився крестник, хотів утікати, но дігнав его розбійник.

Куди ідеш? говорить.

Оповів ему крестник, що хоче він от народа піти в таке місце, щоб нікто до него не ходив. Здивувався розбійник.

— Чим-же ти тепер кормитись будеш, коли до тебе люди ходити не будуть?

І не подумав о тім раніше крестник, а як сказав ему розбійник, вспінув і про їду.

— А чим Бог даст, говорить.

Нічого не сказав розбійник, поїхав дальше.

„Щож, — думає крестник, — я ему нічого про его жизнь не сказав! Може він тепер покається. Нині він будто помягче і не грозитя убити”. І прокричав крестник вслід розбійнику:

— А все ж таки покаятися треба. От Бога не уйдеш!

Повернув коня розбійник. Вхопив ніж із-за пояса, замахнувся на крестника. Настрашився крестник, утік в ліс.

Не став его догоняти розбійник, тільки сказав: „Два раза простив тобі, старик, в третій не попадайся — убью!” Сказав так і поїхав. Пішов вечером крестник головешки поливати, глядь — одна ростки пустила. Яблінка з неї росте.

12.

Скрився от людей крестник і став один жити. Вийшли у него сухарі. „Ну думає, тепер корінців

пошукаю". Тільки пішов шукати, видит — на сучку мішочок з сухарями висит. Взяв его крестник і став кормитись.

Тільки вийшли сухарі, опять другій мішочок на тім-же сучку найшов. І жив так крестник. Тільки одно, у него горе було — розбійника боявся. Як зачує розбійника, так сховається і думає: „Убе мене, так я не успію гріхів спокутувати”.

Прожив так еще десять літ. Яблінка одна росла, а дві головешки, як були головешками, так і оставались.

Встав раз рано крестник, пішов своє діло сповняти, змочив землю у головешок, уморився і присів отпочати. Сидит, отпочиває і думає: „Согрішив я — став смерти боятися. Захоче Бог, так і смертю гріхи іскуплю”. Тільки подумав так, аж чує, іде розбійник, ругається (сварится). Учув крестник і думає: „Крім Бога ні злого, ні доброго ні от кого мені не буде” і пішов до розбійника, на зустрічу. Видит, іде розбійник не один, а везе за собою на сідлі чоловіка. А у чоловіка і руки і ноги звязані. Мовчит чоловік, а розбійник на него сварится. Підійшов крестник до розбійника, став перед конем.

— Кудати, говорит, того чоловіка везеш?

— А везу до ліса. То купця син. Не говорит він, де отця гроші сховані. Буду я его до того часу пороти, поки він не скаже.

І хотів розбійник проіхати. Не пустив крестник, вхопив коня за узду. — Отпусти, говорит, того чоловіка.

Розсердився розбійник на крестника, замахнувся на него.

— Чи, говорить, і тобі того-ж хочеться? Я тобі обіцяв, що убью. Пусти.

Не настрашився крестник.

— Не пущу, говорить. Не боюсь я тебе, я тільки Бога боюсь. А Бог не каже пускати. Отпусти чоловіка.

Нахмурився розбійник, вихопив ніж, перетяв шнури, пустив купецкого сина.

— Забирайтесь, говорить, ви оба, не попадайтесь на другій раз.

Зіскочив син купця, побіг. Хотів розбійник проїхати, но остановив его ще крестник; став ему ще говорити, щоби кинув він своє безпутне жите. Постояв розбійник, вислухав все, нічого не сказав і поїхав.

На рано пішов крестник поливати головешки. Глядь, і друга проросла, — тоже яблонка росте.

13.

Пройшло еще десять літ. Сидит раз крестник, нічого ему не хочеться, нічого не боїтся, і радується в нім серце. І думав собі крестник: „Яка людям от Бога благодать! А мучат. они себе понапрасно Жити би і жити їм в радости”. І вспінув він про все зло людске, як люди себе мучат. І жаль ему стало людей. „Напрасно, думає, я так живу; піти треба сказати людям, що я знаю”.

Тільки подумав він, — іде розбійник. Пропустив він его і думає: „Що з ним говорити, не зрозуміє”.

Подумав спочатку так, а потім передумав, вийшов на дорогу. Іде розбійник нахмурений, в землю смотрит. Поглядів на него крестник, і жаль ему стало, підбіг до него, зловив его за коліно.

— Брат милий, говорит, пожалій свою душу! Таж в тобі дух Божій. Мучишся ти, і других мучиш, і еще гірше мучитися будеш. А Бог тебе так любить, таку тобі благодать припас! Не губи ти себе, брате. Переміни своє жите.

Нахмурився розбійник, отвернувся. — Отстань, говорит.

Обіймив крестник ще кріпче розбійника за коліно і слезно заплакав.

Підняв очі розбійник на крестника. Дивився, дивився, зліз з коня і упав перед крестником на коліна.

— Побідив, говорит, ти мене, старик. Двадцять літ я з тобою боровся. Осилів ти мене! Не паную я тепер над собою. Роби зі мною, що хочеш. Коли, говорит, ти мене в першій раз намовляв, я тільки більше розлютився. А задумався я, говорит, над твоїми словами тільки тогди, коли ти от людей отходив і пізнав, що тобі самому от людей нічого не треба. І став я з того часу сухарі для тебе на сук вішати.

І вспінув крестник, що тогди тільки баба стія вимила, коли ручник виполоскала: перестав він о собі думати, очистив серце і став другі серця очищати.

І сказав розбійник:

— А повернулось серце в мені тогди, коли ти смерти не побоявся.

І вспінув крестник, що тогди тільки мужики дуги загинати стали, коли підставку утвердили: перестав він смерті боятись, утвердив своє жите в Бозі і покорилося непокорне серце.

І сказав розбійник:

— А ростаяло в мені цілком серце, тільки коли ти пожаловав мене і заплакав передо мною.

Обрадовався крестник, повів з собою розбійника до того місця, де головні були. Підійшли они, а з послідної головні тоже яблоня виросла. І вспінув крестник, що тогди займались сирі дрова у пастихів, коли розпалився великій огонь: розпалилось в нім серце і розпалило оно друге серце.

І обрадовався крестник тому, що він тепер гріхи іскупив.

Сказав то все розбійнику і умер. Схоронив его розбійник, став жити, як велів ему крестник і так само людей учити.

1886.

Увага: Крестник — той, котрого крестят.
Крестний — той, котрий держит до кресту.

Готовится

до друку

друга сказка

**Льва Николаевича
ТОЛСТОГО**

**„Скільки землі
чоловікови потрібно“**

2844/38

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001020982155

17. III. 1938.